

**Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені
Володимира Винниченка**

Кафедра географії та геоекології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри географії та геоекології
 доц. Семенюк Л.Л.

“31” серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія материків і океанів

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність/напрямок 014 Середня освіта (Географія)

Додаткова спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))

Освітньо-професійна програма «**СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ГЕОГРАФІЯ ТА МОВА І
ЛІТЕРАТУРА (АНГЛІЙСЬКА))**»

факультет природничо-географічний

форма навчання денна

Викладач: к.б.н., доцент Мирза-Сіденко Валентина Миколаївна
контактний телефон : 0666279175
e-mail vmirzasidenko@ gmail.com

2021 – 2022 навчальний рік

Робоча програма з географії материків і океанів для студентів за напрямом підготовки, спеціальністю **014.07 Середня освіта (Географія)**

Додаткова спеціальність: **014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))**

Розробник: Мирза-Сіденко В.М., кандидат біологічних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від “31” серпня 2021 року № 1.

Завідувач кафедри географії та геоекології

к.г.н., доцент Семенюк Л.Л.

(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка	Нормативна	
Блоків/модулів –	Напрям підготовки/ спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія) 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська))	Рік підготовки	
Розділів/змістових модулів –		3	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
		5,6	
Загальна кількість годин – 180		Вид контролю:	
		Екзамен (6 сем)	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 4/2		Лекції	
		60 год.	
	Практичні, семінарські:		
	42 год.		
	Лабораторні:		
	Самостійна робота:		
	78 год.		
Індивідуальні завдання:			
год.			
Консультації:			
- год.			
	Освітній рівень: бакалавр		

2 . Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Мета : засвоєння загальних закономірностей просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей геосфери в межах окремих океанів, материків, фізико-географічних регіонів.

2.2.Завдання :

- сформувані глибокі знання щодо прояву фізико-географічних закономірностей Світового океану, окремих материків, природних регіонів;
- засвоїти сучасні гіпотези динаміки Землі, структурної будови земної кори, основних типів морфоструктур;
- оволодіти знаннями щодо тектонічної обумовленості будови земної поверхні, розміщення корисних копалин;
- сформувані уявлення про фактори кліматоутворення, кліматичне районування, типи клімату окремих океанів, материків, фізико-географічних регіонів;
- оволодіти закономірностями географічного поширення ґрунтового, рослинного покриву, тваринного світу, зональних типів ландшафтів в аспекті їх антропогенної трансформації та охорони;
- вивчити фактори природної диференціації та схем фізико-географічного районування, засвоєння регіональних відмінностей в межах окремих материків і океанів;
- засвоїти передбачений навчальною програмою обсяг географічної номенклатури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: загальні закономірності просторової диференціації ландшафтної оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей геосфери в межах океанів, материків, фізико-географічних регіонів, сучасні тектонічні концепції, особливості структурної будови земної кори світового океану, усіх материків, основні типи морфоструктур; специфіку кліматичного районування, типи клімату окремих океанів, материків, фізико-географічних регіонів; передбачений навчальною програмою обсяг географічної номенклатури.

вміти: встановлювати закономірні зв'язки між тектонічними структурами земної кори, рельєфом та корисними копалинами; між кліматом, ступенем сформованості гідрографічної мережі, обсягом і розподілом

поверхневого стоку, особливостями ґрунтового-рослинного покриву, поширенням зональних ландшафтів тощо; здійснювати комплексні фізико-географічні характеристики окремих океанів, морів, материків, фізико-географічних регіонів; виконувати комплексне і геокомпонентне профілювання території; опрацьовувати інформацію, представлену у традиційних та новітніх картографічних матеріалах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі компетентності:

1. Загальні:

Системні компетентності:

ЗК4 – здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями, набувати соціальні навички (soft skills), спеціалізовані концептуальні знання в процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, усвідомлення можливості навчання впродовж життя.

Інструментальні компетентності:

ЗК9 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

2. Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК1 – здатність демонструвати знання теоретико-методологічних основ та історії розвитку географічної науки, використовувати поняттєво-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).

ФК2 – здатність застосовувати базові знання з природничих наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних ресурсів та природокористування, природних комплексів.

ФК3 – здатність орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі, опрацьовувати різні джерела географічної інформації, ефективно та вільно передавати географічні ідеї, принципи та теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій.

ФК9 – здатність проектувати і складати різноманітні тематичні карти, аналізувати інформацію за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами, використовувати ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та вирішення задач, пов'язаних із просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.

ФК10 – здатність до системного географічного мислення, критичного сприйняття інформації, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

ФК11 – здатність до розуміння та пояснення особливостей фізико-географічних об'єктів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; географічного аналізу закономірностей просторової диференціації ландшафтно-оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей у межах океанів, материків, України та її регіонів.

ФК12 – здатність пояснювати геоекологічні аспекти функціонування природно-техногенних систем, прагнення до збереження навколишнього середовища, раціонального природокористування, охорони ландшафтного різноманіття та біорізноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності, розуміти та пояснювати стратегію збалансованого розвитку людства.

Програмні результати навчання:

Знання і розуміння

Студент:

ПРН1 – *знає та розуміє* теоретико-методологічні основи та історію розвитку географічної науки, зокрема, понятійно-термінологічний апарат, концепції, парадигми, теорії географії, географічну номенклатуру;

ПРН2 – *описує* основні механізми функціонування природних комплексів, суть територіальної організації суспільства, окремих їх компонентів, *класифікує* зв'язки та залежності між компонентами, *знає* причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них;

ПРН3 – *знає і розуміє* принципи і закономірності будови і функціонування ландшафтно-оболонки Землі, особливості фізико-географічних об'єктів і процесів у геосферах, взаємозв'язків у ландшафтах та біогеоценозах; *пояснює* закономірності просторової диференціації ландшафтно-оболонки та прояву фізико-географічних закономірностей на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях, у межах океанів, материків, України та її регіонів; *розуміє* геоекологічні аспекти

функціонування природно-техногенних систем та усвідомлює важливість охорони навколишнього середовища;

Уміння

Студент:

ПРН7 – застосовує базові знання з природничих наук, поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних комплексів; *орієнтується* у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі; *опрацьовує* різні джерела географічної інформації; вільно передає географічні ідеї, принципи і теорії письмовими, усними та візуальними засобами, в тому числі за допомогою інформаційних технологій;

ПРН8 – географічно *мислить*, *критично сприймає* інформацію; *пояснює* основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації; *встановлює* географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства;

ПРН10 – *складає* різноманітні тематичні карти, застосовуючи різні графічні прийоми, *аналізує інформацію* за географічними картами, атласами та іншими картографічними творами; *застосовує* ГІС-технології в обсязі, необхідному для роботи вчителя географії та для вирішення задач, пов'язаних з просторово-розподіленою інформацією в середовищі ГІС.

Перелік дисциплін, необхідних для засвоєння курсу (пререквізити): загальне землезнавство, кліматологія, геологія, ландшафтознавство, гідрологія, геоморфологія, географія ґрунтів, біогеографія, картографія.

Постреквізити. Знання, отримані при вивченні дисципліни, використовуються під час засвоєння геоecології, природно-заповідних територій, фізичної географії України, регіональної суцільної географії, екскурsoзнавства і музеєзнавства, рекреаційної географії тощо.

2.3. Перелік дисциплін, необхідних для засвоєння курсу (пререквізити): загальне землезнавство, кліматологія, геологія, ландшафтознавство, гідрологія, геоморфологія, географія ґрунтів, біогеографія, картографія.

Постреквізити. Знання, отримані при вивченні дисципліни, використовуються під час засвоєння геоecології, природно-заповідних територій, фізичної географії України, регіональної суцільної географії, екскурsoзнавства і музеєзнавства, рекреаційної географії тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ. Курс "Фізична географія материків і океанів" у системі сучасних географічних наук та фізико-географічних дисциплін. Об'єкт, предмет і методи досліджень регіональної фізичної географії. *Загальні фізико-географічні закономірності* .

РОЗДІЛ І. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ ОКЕАНІВ. ЗАГАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ СВІТОВОГО ОКЕАНУ

Тема 2. Геотекстури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.

Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану, їх освоєння та перспективи використання. Екологічні проблеми океану. Міжнародне співробітництво з питань охорони природи океану.

Тема 4. Клімат океану; вплив атмосферних факторів на гідрологічні характеристики океану. **Тепловий режим й теплові властивості води океанів та морів.** Органічний світ Світового океану. Диференціація природи Світового океану.

Тема 5. РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ СВІТОВОГО ОКЕАНУ

Тихий океан. Загальні відомості (розміри, конфігурація та ін.). Межі. Геологічна будова і рельєф дна; специфіка поширення головних морфоструктурних зон. Вулканізм. Донні відклади та мінеральні ресурси. Кліматичні умови й фактори, що їх зумовлюють. Стихійні природні явища: тайфуни, цунамі, шторми та їх наслідки. Фізико-географічне районування (пояси (зони) і райони).

Атлантичний океан. Геологічна будова та найважливіші риси рельєфу дна океану. Донні відклади. Мінеральні ресурси та особливості їх використання. Кліматичні умови й фактори, що їх зумовлюють. Динаміка поверхневих вод та її зв'язок із циркуляцією повітряних мас. Фізико-географічні пояси (зони) і райони.

Індійський океан. Загальні відомості про океан. Історія формування та розвитку улоговини дна Індійського океану. Особливості рельєфу дна і головні риси геологічної будови. Рифтові зони; вулканічні процеси та їх вплив на формування рельєфу дна океану. Донні відклади; мінеральні ресурси. Своєрідність клімату Індійського океану й фактори, що її зумовлюють. Фізико-географічні пояси (зони) і райони.

Північний Льодовитий океан. Загальні відомості. Рельєф дна океану та своєрідність його геологічної будови (відсутність перехідних зон). Донні відклади; мінеральні ресурси. Особливості клімату у зв'язку із широтним положенням океану; Органічний світ й причини бідності його видового складу; біологічні ресурси. Сутність та принципи фізико-географічного районування океану.

Південний океан. Складність визначення та проведення меж Південного океану, їх умовність. Загальні відомості. Рельєф дна океану та донні відклади. Кліматичні й гідрологічні умови вод. Склад та поширення представників органічного світу; його специфічність, обумовлена приполярним положенням Південного океану. Моря Південного океану.

РОЗДІЛ II. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ. ЄВРАЗІЯ

Тема 6. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ТА БЕРЕГИ ЄВРАЗІЇ

Межа між Європою та Азією, сучасні підходи до її визначення й проведення. Межі Азії з іншими частинами світу. Особливості фізико-географічного положення та його наслідки. Загальна характеристика генетичних типів берегів.

Тема 7. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА ЄВРАЗІЇ

Геологічна історія формування території та основні етапи розвитку природи. Тектонічні структури: давні і молоді платформи, геосинклінальні пояси. Роль неотектонічних рухів у формуванні загальних рис сучасного рельєфу. Материкове й гірське зледеніння. Основні типи морфоструктур і морфоскульптур Євразії

Тема 8. КЛІМАТ ЄВРАЗІЇ

Особливості прояву основних кліматотвірних факторів (сонячної радіації, циркуляції атмосфери та підстилаючої поверхні) у зв'язку із географічним положенням, розмірами та зі складністю будови поверхні. Типи клімату й кліматичне районування.

Тема 9. ВНУТРІШНІ ВОДИ ЄВРАЗІЇ

Загальна характеристика стоку та фактори його формування. Сумарний річковий стік. Басейни стоку річок Євразії та головні вододіли. Класифікація річок за джерелами живлення, розподілом стоку й типами водного режиму. Озера. Болота. Сучасне зледеніння. Багаторічна мерзлота.

Тема 10. ГРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ ЄВРАЗІЇ

Загальна характеристика й особливості поширення ґрунтового покриву, рослинності і тваринного світу Євразії у зв'язку з історією розвитку природи та сучасними фізико-географічними умовами. Основні типи ґрунтів. Зональні та а зональні типи ґрунтів. Рослинні зони рівнинної Євразії та особливості їх поширення. Структура широтних рослинних зон за секторами.

Тема 11. ГЕОГРАФІЧНІ ПОЯСИ ТА ПРИРОДНІ ЗОНИ ЄВРАЗІЇ

Географічні пояси та природні зони: зона арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних і широколистяних лісів, лісостепова та степова зони, напівпустель і пустель, саван й тропічного рідколісся, шорстколистих вічнозелених лісів і чагарників середземноморського типу, сухих і дощових (перемінно-вологих, в т.ч. мусонних) субтропічних лісів та вологих екваторіальних лісів; їх характеристика.

Розділ III. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРАЗІЇ

Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ ЄВРАЗІЇ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРОПИ

Схема фізико-географічного районування. Принципи та критерії виділення й проведення меж субконтинентів, фізико-географічних країн та областей. Поділ території Європи на субконтиненти (групи країн): Європейський сектор Арктики і Субарктики (Арктичні острови), Північна та Середня Європа, Південна Європа та Середземномор'я, Східна Європа. Фізико-географічні країни і області.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СЕКТОР АРКТИКИ І СУБАРКТИКИ (АРКТИЧНІ ОСТРОВИ)

Європейсько-Арктична льодовиково-острівна країна. Ісландська вулканічно-острівна країна.

Тема 13. ПІВНІЧНА ТА СЕРЕДНЯ ЄВРОПА. **Феноскандія (Феноскандинавська гірсько-рівнинна країна). Середньоєвропейська рівнинна країна. Герцинська Європа і Британські острови.**

Тема 14. ПІВДЕННА ЄВРОПА ТА СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я. **Альпійсько-Карпатська гірська країна. Кримсько-Кавказька гірська країна. Середземноморська рівнинно-гірська країна.**

Тема 15. СХІДНА ЄВРОПА. **Східно-Європейська рівнинна країна. Уральська гірська країна**

Тема 16. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АЗІЇ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АЗІЇ.

АЗІЙСЬКИЙ СЕКТОР АРКТИКИ. **Арктична острівна країна**

Тема 17. ПІВНІЧНА АЗІЯ. **Західно-Сибірська низовинна. Середньосибірська гірсько-рівнинна країна**

Північно-Східна Сибірська гірсько-рівнинна країна. Камчатсько-Курільська архіпелаго-острівна країна. Приморсько-Східна Сибірська рівнинно-гірсько-рівнинна країна

Тема 18. ГОРИ ПІВДЕННОГО СИБІРУ. **Алтайсько-Саянська гірська країна. Байкальсько-Станова гірська країна**

Тема 19. КАЗАХСТАН ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ. **Тургайсько-Казахська рівнинна країна. Туранська низовинна країна**

Середньо-Азійська гірська країна. Центрально-Азійська рівнинна країна. Тибетська гірська країна

Тема 20. СХІДНА АЗІЯ. **Китайсько-Корейська архіпелаго-рівнинно-гірсько-рівнинна країна. Японська острівна країна**

Східно-Китайська архіпелаго-рівнинно-гірсько-рівнинна країна

Тема 21. ЗАХІДНА АЗІЯ. Азійська Середземноморська низина країни Передньосіська низина країни Кавказька гірська країна.

Тема 22. ПВДЕННО – ЗАХІДНА АЗІЯ. Аравійсько-Месопотамська рівнинна країна . Левант (Сирійсько - Палестинські гори

Тема 23. ПВДЕННА АЗІЯ. Гімалайська гірська країна. Індо-Гангська низовинна країна Індостанська гірсько-рівнинна континентально-острівна країна

Тема 24. ПВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ. Індокитайська гірсько-рівнинна країна Малайсько-Філіпінська континентально-острівна країна.

РОЗДІЛ ІV. ПІВНІЧНА АМЕРИКА

Тема 25. ФІЗИКО- ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Тема 26. ТЕКТОНІКО-ОРОГРАФІЧНА БУДОВА ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Геологічна історія формування території материка та основні етапи розвитку природи (утворення та розвиток Північно-Американської платформи і геосинклінальних поясів). Розвиток природи у неоген-четвертинний час. Роль неотектонічних рухів у формуванні сучасного рельєфу. Сучасний вулканізм.

ТЕМА 27. КЛІМАТ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Загальні кліматичні особливості материка. Основні кліматотвірні фактори та їх вплив на формування клімату Північної Америки. Характеристика кліматичних сезонів за окремими метеорологічними елементами. Типи клімату та кліматичне районування.

ТЕМА 28. ВНУТРІШНІ ВОДИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

Особливості розподілу поверхневих вод у Північній Америці, фактори, що зумовлюють їх формування. Класифікація річок за джерелами живлення й режимом стоку. Озера. Підземні води. Материкове й гірське зледеніння. Багаторічна мерзлота.

ТЕМА 29. ҐРУНТОВИЙ ПОКРИВ, РОСЛИННІСТЬ І ТВАРИННИЙ СВІТ, СТРУКТУРА ГЕОГРАФІЧНОЇ ЗОНАЛЬНОСТІ У ПІВНІЧНІЙ АМЕРИЦІ

Загальні особливості розподілу основних типів фунтово-рослинного покриву і тваринного світу на материк; спільні риси їх поширення. Географічні пояси та природні зони Північної Америки: 1) зони арктичного, субарктичного і помірного поясів: арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних лісів, широколистяних лісів, лісостепова та степова зони, напівпустель та пустель; 2) зони субтропічного, тропічного і субекваторіального поясів: вологих мішаних лісів, напівпустель і пустель, твердолистяних лісів і чагарників, вічнозелених вологих лісів. Висотна поясність.

ТЕМА 30. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ

Схема фізико-географічного районування Північної Америки. Система таксономічних одиниць; принципи й критерії виділення та проведення меж субконтинентів, фізико-географічних країн і областей на материк. Поділ території материка на субконтиненти (групи країн): Американський сектор Арктики, Позакордільський Схід, Кордільський Захід, Центральна Америка.

ТЕМА 31. РЕГІОНАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРИРОДИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ

АМЕРИКАНСЬКИЙ СЕКТОР АРКТИКИ. Грландська льодовикова країна Канадсько-Арктична острівна країна

ПОЗАКОРДІЛЬСЬКИЙ СХІД

Лауретійська низовинно-височинна країна. Центральна рівнинна країна. Велика рівнинна країна

Атлантична гірська країна. Берегова рівнинна країна

КОРДІЛЬСЬКИЙ ЗАХІД

Аляскансько-Кордильська гірська країна. Канадсько-Кордильська гірська країна

Південно-Кордильська нагірсько-гірська країна. Мексиканська гірсько-нагірна країна

ЦЕНТРАЛЬНА АМЕРИКА

Центральна-Американська вулканічна країна. Антильська острівна країна

4. Структура навчальної дисципліни (3 курс, стаціонар)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	інд	конс.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
5 семестр						
Тема 1. Вступ.	4	2	2			
Тема 2. Сучасні тектонічні концепції. Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.	12	6	2			4
Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану	4	2				2

Тема 4. Клімат і водні маси у Світовому океані. Динаміка вод. Життя в океані. Екологічні проблеми.	18	6	4			6
Тема 5. Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	16	4	2			6
Тема 6. Фізична географія материків. Материки і частини світу. Євразія: фізико-географічне положення.	12	2	2			6
Тема 7. Тектоніко-орографічна будова Євразії. Мінеральні ресурси.	16	4	4			6
Тема 8. Клімат Євразії.	16	4	4			6
Тема 9. Внутрішні води Євразії.	12	2	2			6
Тема 10. Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ Євразії.	4	2	2			
Тема 11. Географічні пояси і природні зони Євразії.	12	4	2			6
Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦ. ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРОПИ	12	2	2			6
Разом за 5 семестр	120	40	28			52
6 семестр						
Тема 13. ПІВНІЧНА ТА СЕРЕДНЯ ЄВРОПА.	1					1
Тема 14. ПІВДЕННА ЄВРОПА ТА СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я.	1	2				1
Тема 15. СХІДНА ЄВРОПА.	3		2			1
Тема 16. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АЗІЇ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АЗІЇ.	1	2				1
Тема 17. ПІВНІЧНА АЗІЯ.	1					1
Тема 18. ГОРИ ПІВДЕННОГО СИБІРУ.	1					1
Тема 19. КАЗАХСТАН ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ.	3		2			1
Тема 20. СХІДНА АЗІЯ.	1					1
Тема 21. ЗАХІДНА АЗІЯ.	1					1
Тема 22. ПІВДЕННО – ЗАХІДНА АЗІЯ.	1					1
Тема 23. ПІВДЕННА АЗІЯ.	3	2				1
Тема 24. ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ.	1					1
Тема 25. Фізико-географічне положення материка.	4	2				2
Тема 26. Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	6	2	2			2
Тема 27. Клімат Північної Америки.	6	2	2			2
Тема 28. Внутрішні води Північної Америки.	6	2	2			2
Тема 29. Географічні пояси і зони Північної Америки.	6	2	2			2
Тема 30. Просторова диференціація природи та фізико-географічне районування	6	2	2			2

материка.					
Тема 31. Регіональний огляд природи Північної Америки.	4	2			2
Разом за 6 семестр	60	20	14		26

6. Теми практичних занять (3 курс, стаціонар)

№ з/п	Назва теми	Кільк. годин
1.	Географічна зональність на земній кулі	2
2.	Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф.	2
3.	Донні відклади. Ресурси Світового океану	2
4.	Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	2
5.	Євразія: фізико-географічне положення.	2
6.	Тектонічні структури Євразії	4
7.	Рельєф Євразії	2
8.	Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ Євразії.	2
9.	Клімат Євразії.	4
10.	Внутрішні води Євразії.	2
11.	Географічні пояси і природні зони Євразії.	2
12.	Фізико-географічне районування Євразії. Східно-Європейська рівнина	2
13.	Північна Азія	2
14.	Казахстан та Середня Азія. Висотна поясність у горах Середньої Азії.	2
15.	Фізико-географічне положення Північної Америки.	2
16.	Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	2
17.	Клімат Північної Америки.	2
18.	Внутрішні води Північної Америки.	2
19.	Географічні пояси і зони Північної Америки.	2
	Разом	42

7. Теми лабораторних занять (не передбачені)

8. Самостійна робота (3 курс, стаціонар)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ.	
2.	Тема 2. Геотектури дна Світового океану та його частин; його геологічна будова і рельєф. Сучасні гіпотези динаміки Землі.	4
3.	Тема 3. Донні відклади. Ресурси Світового океану	2
4.	Тема 4. Клімат і водні маси у Світовому океані. Динаміка вод. Життя в океані. Екологічні проблеми.	6
5.	Тема 5. Регіональний огляд природи Світового океану. ФГХ океанів.	6
6.	Тема 6. Фізична географія материків. Материки і частини світу. Євразія: фізико-географічне положення.	6
7.	Тема 7. Тектоніко-орографічна будова Євразії. Мінеральні ресурси.	6
8.	Тема 8. Клімат Євразії.	6
9.	Тема 9. Внутрішні води Євразії.	6
10.	Тема 10. Ґрунтовий покрив, рослинність, тваринний світ Євразії.	
11.	Тема 11. Географічні пояси і природні зони Євразії.	6
12.	Тема 12. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРИРОДИ ЄВРАЗІЇ ТА ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЄВРОПИ	6

13.	Тема 13. ПІВНІЧНА ТА СЕРЕДНЯ ЄВРОПА.	1
14.	Тема 14. ПІВДЕННА ЄВРОПА ТА СЕРЕДЗЕМНОМОР'Я.	1
15.	Тема 15. СХІДНА ЄВРОПА.	1
16.	Тема 16. ПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИРОДИ АЗІЇ. ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ АЗІЇ.	1
17.	Тема17. ПІВНІЧНА АЗІЯ.	1
18.	Тема18. ГОРИ ПІВДЕННОГО СИБІРУ.	1
19.	Тема19. КАЗАХСТАН ТА СЕРЕДНЯ АЗІЯ.	1
20.	Тема 20. СХІДНА АЗІЯ.	1
21.	Тема 21. ЗАХІДНА АЗІЯ.	1
22.	Тема22. ПІВДЕННО – ЗАХІДНА АЗІЯ.	1
23.	Тема 23. ПІВДЕННА АЗІЯ.	1
24.	Тема 24. ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ.	1
25.	Тема 25. Фізико-географічне положення материка.	2
26.	Тема 26.Тектоніко-орографічна будова Північної Америки.	2
27.	Тема 27.Клімат Північної Америки.	2
28.	Тема28. Внутрішні води Північної Америки.	2
29.	Тема29.Географічні пояси і зони Північної Америки.	2
30.	Тема 30. Просторова диференціація природи та фізико-географічне районування материка.	2
31.	Тема31. Регіональний огляд природи Північної Америки.	2
32.	Разом за 5, 6 семестри	78

9. Індивідуальні завдання *(не передбачено)*

10. Методи навчання

Методи навчання:

За джерелом знань:

словесні: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, дискусія, диспут;

наочні: демонстрація, ілюстрація;

практичні: практичні роботи, підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, мультимедійних презентацій, аналіз проблемних ситуацій, метод проектів тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; пошуковий; дослідницький.

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка-ЦДПУ).

11. Методи контролю

Форми поточного контролю: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, тестування, географічні номенклатурні та термінологічні диктанти, перевірка практичних робіт, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів, контрольна робота тощо.

Форма підсумкового контролю: екзамен

12. Розподіл балів, які отримують студенти

3 курс (екзамен)

	Ек	Сум
--	----	-----

5 семестр Теми 1-12														6 семестр Теми 13-31														за мен	а балі в					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	T27	T28	T29	T30	T31	C			
2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	5		
18														42														40	100					

СИСТЕМА РЕЙТИНГОВИХ БАЛІВ

1. Практичні заняття:

Змістовність виконаних самостійно практичних робіт – до 2 балів.

2. Контрольна робота.

– “відмінно”, повна відповідь (не менше 90% потрібної інформації) – до 5 балів;

– “добре”, достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації), або повна відповідь з незначними неточностями – 4 бали;

– “задовільно”, неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації) та незначні помилки – 3 бали;

– “незадовільно”, незадовільна відповідь (не відповідає вимогам на 3 бали) – 0 балів.

3. Змістовні відповіді - до 2 балів

5. Контроль самостійної роботи (реферат, презентація, інші види самостійної роботи) – до 5 балів (оцінюється змістовність, якість, особистий внесок).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Кількісні критерії оцінювання

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовують такі методи оцінювання знань та умінь:

поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей на практичних заняттях); самостійна робота студента;

контрольні роботи;

підсумкове тестування;

підсумковий контроль (залік).

Для оцінювання навчальної роботи студентів підсумкова оцінка вираховується як сума балів за усі види роботи студентів та контрольні заходи.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається та під час індивідуальної роботи викладача зі студентом для тих тем, які студент опрацює самостійно і вони не належать до структури практичного заняття. На всіх практичних заняттях застосовується об'єктивний контроль теоретичної підготовки та засвоєння практичних навичок із метою перевірки підготовленості студента до заняття. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота студента щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

Підсумковий контроль – контроль навчальних досягнень студентів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі іспиту (якщо дисципліна вивчається впродовж декількох академічних періодів, то підсумковий контроль може проводитися за частиною дисципліни, вивченої в даному академічному періоді).

Критерії оцінювання виконання практичних робіт з курсу

Початковий рівень (0,5 бала). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, зумовлена нечіткими уявленнями про предмети і явища; діяльність студента здійснюється під керівництвом викладача. Студент уміє розрізнити поняття, величини, явища, одиниці вимірювання з даної теми, розв'язувати завдання за допомогою викладача лише на відтворення основних алгоритмів, формул; здійснювати математичні дії.

Середній рівень (1 бал). Необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані в основному рівні. Знання неповні, поверхові, студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал, але недостатньо осмислено; знає основні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, але має проблеми з аналізом та формулюванням висновків; частково контролює власні навчальні дії, здатний виконувати завдання за зразком. Студент розв'язує типові завдання (за зразком), виявляє здатність обґрунтовувати деякі логічні кроки за допомогою викладача.

Достатній рівень (1,5 бала). Студент добре опанував вивчений матеріал, застосовує знання у стандартних ситуаціях, уміє проаналізувати й систематизувати інформацію, самостійно використовує традиційні докази із правильною аргументацією. Студент уміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання. Відповідь студента повна, логічна; розуміння пов'язане з одиничними образами, не узагальнене. Володіє понятійним апаратом. Допускає незначні неточності чи не грубі фактичні помилки. Уміє виправляти допущені помилки. Студент самостійно розв'язує типові завдання з даної теми, обґрунтовуючи обраний спосіб розв'язання.

Високий рівень (2 бали). Студент має системні, повні, глибокі, міцні, узагальнені знання про предмети, явища, поняття, теорії, їхні суттєві ознаки та зв'язок останніх з іншими поняттями в обсязі та в межах вимог навчальної програми, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати та застосовувати основні положення теорії для вирішення нестандартних завдань, робити правильні висновки, приймати рішення. Має сформовані міцні практичні навички. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно добирати та користуватися джерелами інформації. Студент самостійно розв'язує комбіновані типові завдання стандартним або оригінальним способом, розв'язує нестандартні завдання.

Оцінювання усних відповідей та повідомлень студентів:

1. рівень осмислення навчального матеріалу;
2. рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
3. повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
4. використання додаткової літератури;
5. порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

2 бали - студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату та теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

1,5 бали - відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал - відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з ГМіО чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує

знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

0.5 балів - відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з питання. Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

0 балів - відповідь дуже фрагментарна. Студент не має системних знань з ГМіО чи окремої теми курсу. Понятійно-термінологічний апарат майже не сформований. Виклад матеріалу не структурований. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

5 б. ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав всі завдання для самостійної роботи. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тем, що виносяться на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

4 б. ставиться, коли студент виконав всі завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

3 б. ставиться, коли студент якісно виконав 1/2 завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

2 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/3 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

1 б. ставиться, коли студент виконав лише 1/4 завдань та демонструє має вкрай поверхові знання з тем, винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи

5 балів ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату та теоретичного матеріалу з тієї чи іншої теми; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань, глибоке розуміння причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

4 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Студент висвітлює причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності, але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

3 бали ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань з даного питання, не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом. Студент

висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. Студент лише називає приклади причинно-наслідкових зв'язків та суспільно-географічних закономірностей, але не розкриває їх суть. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

2/1 бал ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з теми. Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Відсутні згадування про причинно-наслідкові зв'язки та суспільно-географічні закономірності. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ при складанні екзамену з ГМіО:

40 балів - студент повністю засвоїв зміст курсу, вільно володіє навчальним матеріалом і вміє усвідомлено застосовувати його на практиці як в знайомих так і в нових ситуаціях. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу курсу ФГМіО. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Володіє вміннями користуватися різними джерелами інформації. Усі передбачені програмою завдання виконані з максимальною якістю.

35 балів - студент повністю засвоїв теоретичний зміст курсу, добре відтворює основний зміст навчального матеріалу. Застосовує знання у стандартних ситуаціях. Всі передбачені програмою навички сформовані. Усі передбачені програмою завдання виконані, якість більшості з них близька до максимальної.

30 балів - студент майже повністю засвоїв навчальний матеріал курсу, добре ним володіє, вміє застосовувати на практиці в знайомих ситуаціях. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки, висловлювати власну думку та аргументувати її, але недостатньо самостійний при цьому або припускається незначних помилок. Вільно усуває помилки та відповідає на зауваження. Всі передбачені програмою навички сформовані, але недостатньо. Виконав всі передбачені програмою завдання, якість жодного з них не оцінена мінімальним балом. Деякі завдання виконані з помилками.

25 балів - теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал. Відповідь логічно побудована, але неповна, супроводжується окремими прикладами. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, висловлювати власну позицію, але недостатньо її аргументує. Необхідні практичні методичні навички в основному сформовані. Більшість робіт, передбачених програмою виконано, але деякі з них мають недоліки, фактичні або змістовні помилки.

20 балів - теоретичний зміст курсу досить поверхово, посередньо або частково. Деякі практичні методичні навички несформовані. Студент вміє застосовувати знання для виконання завдань за зразком, зазнає труднощів у використанні теоретичного матеріалу на практиці при вирішенні нестандартних завдань. Більшість завдань передбачених програмою виконано, але якість виконання окремих з них оцінена мінімальним балом.

15 балів - теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Необхідні навички не сформовані. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або їх якість близька до мініимальної. Відповідь фрагментарна, нелогічна, а з деяких питань – відсутня. Але за додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань та глибше оволодіння навчальним матеріалом.

10 балів - теоретичний зміст курсу засвоєний дуже фрагментарно. Але має деякі методичні навички. Практичні завдання виконані, але багато грубих помилок.

5 балів - студент дав поверхову відповідь на одне з питань екзаменаційного білету або неповністю виконав практичне завдання.

13. Методичне забезпечення

1. Лекційний курс: електронні варіанти конспектів лекцій представлені у Googl classroom.

2. Практичні заняття:

- Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. – Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 188 с.
- Мирза-Сіденко В.М. Африка, Австралія, Океанія, Антарктида. Навчально-методичний посібник з курсу „Фізична географія материків і океанів”.- Кіровоград, 2008.- 44 с.
- Мирза-Сіденко В.М. Світовий океан. Євразія. Навчально-методичний посібник з курсу „Фізична географія материків і океанів”.- Кіровоград, 2009.- 104 с.
- Мирза-Сіденко В.М. Північна Америка. Південна Америка.- Кіровоград, 2011.- 68 с.

Самостійна робота студентів: методичні рекомендації до самостійної роботи.

Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. – Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 188 с.

14. Рекомендована література Базова

1. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник: у 2-х т. Т.2. Європа. Київ, 2017. - 540 с.
2. Шищенко П.Г. та ін. Фізична географія материків і океанів: підручник у 2-х т. Т.1 Азія. Київ, 2017. - 643 с.
3. Мирза-Сіденко В.М. Фізична географія материків і океанів. Навчально-методичний посібник до самостійної роботи, лабораторних і практичних робіт з курсу. – Кропивницький: ПП Озеров, 2020.- 188 с.
4. Костів Л. Я. Фізична географія материків і океанів. Африка : навч.-метод. посібник. — Л. : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2017. — 184 с. — ISBN 978-617-10-0374-3.
5. Барановська О. В. Фізична географія материків і океанів : навч. посіб. для студентів ВНЗ : [у 2 ч.]. — Н. : Ніжинський державний університет ім. Миколи Гоголя, 2013. — 306 с. — ISBN 978-617-527-106-3.
6. Graham Bateman. The Encyclopedia of World Geography. — Andromeda, 2002. — 288 с. — ISBN 1871869587
7. Блій Г. Д. Географія: світи, регіони, концепти / Блій Г. Д, Муллер П., Шаблій О. / Пер. з англ. – К.: Либідь, 2004. – 740 с.
8. Панасенко Б.Д. Фізична географія материків і океанів. навчальний посібник. У 2 ч. – Вінниця: Гіпаніс, 2001. – 410 с.
9. Гудзевич А.В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія). –Вінниця, 2005.

Допоміжна

1. Волошин І.І., Чирка В.Г. Географія Світового океану. – К., 1996.
2. Гудзевич А. В. Регіональна фізична географія (Європа та Азія) : навч. посіб. для студ. вузів / А.В. Гудзевич. – Вінниця : Віндрук, 2005. –464 с.
3. Мирза-Сіденко В.М., Маслова Н.М. Становлення природно-заповідної справи в Кіровоградській області (1940 – 2017 рр.)// Актуальные проблемы современной науки: сборник тезисов научных трудов XXIV Международной научно-практической конференции (Санкт - Петербург – Астана – Киев – Вена, 29 ноября 2017 г.)/ Международный научный центр, 2017. – С.18 – 23.
4. Мирза-Сіденко В.М., Коваленко С. До питання щодо виділення структурних елементів Синюського екокоридору (Кіровоградська область)// Сучасні фітосозологічні дослідження в Україні: зб. статей з нагоди вшанування видатного фітосозолога, д.б.н., проф. Т.Л.Андрієнко – Малюк (1938 – 2016 рр.)/ Ботанічний сад ім. акад. О.В. Фоміна. – К.: Талком, 2017. – С. 48 – 55.
5. Мирза-Сіденко В.М. Чорний ліс як одна з найважливіших ботанічних територій в Україні// Чорнолісся верхів'їв Інгульця: Цінність, Проблеми, Перспективи: матеріали круглого столу(1 березня 2018 року, м.Кропивницький). – Кропивницький – Харків: ФОП Озеров Г.В., 2018. – С. 29 – 35.
6. Мирза-Сіденко В.М. Флористичні та ценотичні особливості лучних степів Кіровоградської області// Актуальные проблемы современной науки : сборник тезисов научных трудов XXXIII Международной научно – практической конференции (Москва – Астана – Харьков – Вена, 30 августа 2018 года)/ Международный научный центр, 2018. – С.13 – 15.
7. Мирза-Сіденко В.М., Маслова Н.М. Географічний аналіз лісоустрою та лісокористування на території Кіровоградської області// Науковий вісник Херсонського державного університету – Серія: Географічні науки. – 2018. – № 9 – С. 140-146.
8. Мирза-Сіденко В.М. , Маслова Н.М.Природно-заповідний фонд Кіровоградської області: історія формування, сучасний стан, тенденції розвитку// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. – Серія: Географія. – 2018. – № № 2. – Випуск 45 – С. 198-206.
9. Мирза-Сіденко В.М. Водна рослинність середнього правобережного Придніпров'я (Кіровоградська область)// Матеріали обласної науково-практичної конференції «Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи» (м. Кропивницький, 21 березня 2019 р.) // Збірник наукових праць. – Кропивницький. – ЦДПУ, 2019. – С. 274 – 277.
10. Мирза-Сіденко В.М. , Рибак В.Географічний аналіз стану лісового фонду Оникіївського ДЛГ// Матеріали обласної науково-практичної конференції «Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи» (м. Кропивницький, 21 березня 2019 р.) // Збірник наукових праць. – Кропивницький. – ЦДПУ, 2019. – С. 292 – 297.
11. Мирза-Сіденко В.М., Коваленко С. Біотичне різноманіття територій Синюського міжрегіонального екокоридору національної екомережі України// Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи» (м. Кропивницький, 1 березня: 16 квітня 2020 р.) за заг. ред. Проф. Н.А. Калініченко // Збірник наукових праць. – Кропивницький. – Харків : ФОП Озеров, 2020. – С. 67 – 70.

15. Інформаційні ресурси

1. Загальне землезнавство – Географічний портал : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geosite.com.ua>

2. Загальне землезнавство – інформаційний ресурс присвячений географічній науці : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geografica.net.ua>
3. Географічна енциклопедія України: В 3-х томах. – К., 1989-1994. Інформаційні ресурси <http://geo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
4. ГЕОГРАФІКА : географічний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://geografica.net.ua>
5. Географія. Інтерактивні атласи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://new.osvitanet.com.ua/heohrafiia/>
6. Географія. Інтерактивні карти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://new.osvitanet.com.ua/interactive-maps/>
7. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nbuv.gov.ua>
8. Geograf [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.geograf.com.ua>
9. Google Планета Земля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.google.com.ua/intl/uk/earth>

Питання до екзамену з курсу ГМіО

1. Курс "Фізична географія материків і океанів" у системі географічних наук та фізико-географічних дисциплін. Предмет і завдання курсу.
2. План фізико-географічної характеристики регіону.
3. Сучасні тектонічні концепції (платформно – геосинклінальна, динаміки літосферних плит, плюмтектоніки).
4. Загальні фізико – географічні закономірності Землі. Планетарна асиметрія. Планетарний закон географічної зональності. Широтна зональність. Висотна поясність. Азональність. Провінційність (секторність). „Меридіональна зональність”.
5. Планетарні закономірності розподілу тиску, тепла, вологи.
6. Типи земної кори у Світовому океані. Планетарні морфоструктури (геотектури) дна Світового океану.
7. Донні відклади. Ресурси Світового океану, їх освоєння та перспективи використання. Екологічні проблеми океану.
8. Клімат океану, вплив атмосферних факторів на гідрологічні характеристики океану. Основні центри дії атмосфери та типи атмосферної циркуляції над Світовим океаном.
9. Тепловий режим й теплові властивості води океанів та морів. Льодовий режим та його вплив на природні процеси.
10. Солоність вод у Світовому океані та зонально-регіональні особливості її прояву.
11. Динаміка вод у Світовому океані. Циклональні та антициклональні кругообіги океанічних течій у Світовому океані.
12. Типи водних мас у Світовому океані, їх характеристика.
13. Диференціація природи Світового океану. Класифікація природних комплексів Світового океану та їх місце в системі геоконкомплексів.
14. Тихий океан: фізико – географічна характеристика.
15. Атлантичний океан: фізико – географічна характеристика.
16. Північний Льодовитий океан: фізико – географічна характеристика.
17. Індійський океан: фізико – географічна характеристика.
18. Південний океан: фізико – географічна характеристика.
19. Органічний світ Світового океану: його загальні риси як екосистеми глобального рівня, життєві угруповання та різноманітність. Біогеографічне районування Світового океану.
20. Фізико – географічне положення Євразії. Берегова лінія. Типи берегів.
21. Геологічна історія формування території та основні етапи розвитку природи Євразії. Літосферні плити. Характер взаємодії літосферних плит у шовних зонах. Тектонічні структури: давні і молоді платформи, геосинклінальні пояси. Елементи тектонічної будови платформ. Епохи гороутворення у Євразії.
22. Неотектонічні рухи у Євразії. Роль неотектонічних рухів у формуванні загальних рис сучасного рельєфу.
23. Вулканізм, сейсмічні пояси у Євразії.
24. Рельєф Євразії. Орографія і гіпсометрія. Зв'язок рельєфу з тектонічною будовою. Морфоструктури платформних областей. Морфоструктури складчастих областей.
25. Зміни кліматичних умов у неоген-четвертинний час та їх наслідки. Давні материкові зледеніння в Євразії. Їх вплив на природу материка.
26. Корисні копалини Євразії: багатство і різноманітність у зв'язку з геологічною будовою, закономірності розміщення. Світове значення запасів корисних копалин у Євразії.
27. Кліматоутвірні фактори та особливості їх прояву в Євразії.
28. Гідротермічний режим у Євразії. Аналіз розподілу показників тиску, температур повітря, опадів за сезонами (літо, зима).
29. Типи клімату та кліматичне районування Євразії. Висотна кліматична поясність.

30. Фактори формування поверхневого стоку. Вплив кліматичних умов і орографічних особливостей території на розподіл та густоту річкової мережі у Євразії. Басейни стоку річок Євразії та головні вододіли.
31. Класифікація річок Євразії за джерелами живлення, розподілом стоку й типами водного режиму. Гідрографічна та гідрологічна характеристика найбільших річок, оцінка їх господарського значення.
32. Озера Євразії: умови формування, генетичні типи улоговин, солоність та стічність, закономірності поширення. Болота, їх поширення. Сучасне покривне та гірське зледеніння у Євразії. Поширення багаторічної мерзлоти.
33. Основні типи ґрунтів у Євразії, закономірності їх поширення, напрями й фактори формування та зміни типів ґрунтів. Зональні та азонанальні типи ґрунтів.
34. Рослинні зони рівнинної Євразії та особливості їх поширення. Структура широтних рослинних зон за секторами (приатлантичним, внутрішньоматериковим й притихоокеанічним). Взаємозв'язок типів ґрунтів й типів рослинного покриву.
35. Тваринний світ Євразії: видове різноманіття та закономірності сучасного поширення.
36. Особливості висотної поясності ґрунтово-рослинного покриву у Євразії залежно від зонального та секторного розміщення гірських систем. Висотна поясність в Альпах, Карпатах, горах Середньої Азії, Гімалаях.
37. Структура географічної зональності у Євразії. Зональність та провінційність у природі материка.
38. Характеристика зональних ландшафтів Євразії: арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних і широколистяних лісів, лісостепів, степів, напівпустель і пустель, саван й тропічного рідколісся, жорстколистих вічнозелених лісів і чагарників середземноморського типу, сухих і дощових (перемінно-вологих, в т.ч. мусонних) субтропічних лісів, вологих екваторіальних лісів.
39. Фактори природної диференціації території Євразії. Схема фізико-географічного районування материка. Принципи та критерії виділення субконтинентів, фізико-географічних країн та областей.
40. Фізико – географічна характеристика о.Ісландія.
41. Фізико–географічна характеристика Альпійсько-Карпатської гірської країни.
42. Фізико– географічна характеристика Східноєвропейської рівнинної країни.
43. Фізико – географічна характеристика Західносибірської низовинної країни.
44. Фізико – географічна характеристика Середньосибірської гірсько-рівнинної країни.
45. Фізико-географічна характеристика Казахстану та Середньої Азії.
46. Фізико – географічна характеристика Кавказу.
47. Фізико – географічна характеристика Південної Азії.
48. Фізико – географічна характеристика Східної Азії.
49. Фізико – географічна характеристика Південно-Західної Азії.
50. Фізико – географічне положення Північної Америки. Берегова лінія. Типи берегів. **Загальний огляд природи Північної Америки. Подібність з Євразією та найбільш характерні індивідуальні риси природи материка.**
51. Історія відкриття та дослідження Північної Америки.
52. Геологічна історія формування території та основні етапи розвитку природи Північної Америки. Літосферні плити. Характер взаємодії літосферних плит у шовних зонах. Давні і молоді платформи. Елементи тектонічної будови платформ.
53. Геосинклінальні пояси, епохи гороутворення у Північній Америці. Роль неотектонічних рухів у формуванні загальних рис сучасного рельєфу континенту. Вулканізм, сейсмічні пояси у Кордільєрах.
54. **Основні риси та загальний план орографічної будови території Північної Америки. Орографія та гіпсометрія Кордільєрів. Взаємозв'язок тектонічної будови та сучасної орографії. Основні типи морфоструктур і морфоскульптур: їх генетична зумовленість та поширення.**
55. **Корисні копалини Північної Америки : багатство і різноманітність у зв'язку з геологічною будовою, закономірності поширення.**
56. Кліматоутвірні чинники в Північній Америці.
57. **Характеристика кліматичних сезонів у Північній Америці за окремими метеорологічними елементами. Сезонні кліматичні явища. Нестійкість погодних умов. Стихійні природні явища – урагани й торнадо: особливості поширення та причини виникнення.**
58. Кліматичне районування Північної Америки. Характеристика кліматичних областей.
59. **Загальна характеристика стоку та особливості розподілу поверхневих вод у Північній Америці, фактори, що зумовлюють їх формування. Особливості річкової мережі та класифікація річок за джерелами живлення й режимом стоку. Гідрографічна та гідрологічна характеристика найбільших річкових систем материка за басейнами стоку; головні вододіли.**
60. **Озера Північної Америки: генетичні типи та географія поширення. Характеристика найбільших озер Північної Америки. Материкове й гірське зледеніння. Багаторічна мерзлота.** Давні материкові зледеніння, їх вплив на формування гідрографічної мережі континенту.
61. Ґрунтово-рослинний покрив та фауністичні особливості Північної Америки.

62. Структура географічної зональності у Північній Америці. Секторність. Характеристика зональних типів ландшафтів: **арктичних пустель, тундри та лісотундри, тайги, мішаних лісів, широколистяних лісів, прерій, степів, напівпустель та пустель, субтропічних твердолистяних лісів і чагарників, тропічних вічнозелених вологих лісів. Висотна поясність. Характерні риси північноамериканських ландшафтів.**
63. Фізико-географічне районування Північної Америки. Фактори природної диференціації території материка. **Поділ території материка на субконтиненти, фізико-географічні країни, області. Американський сектор Арктики, Позакордільєрський Схід, Кордільєрський Захід, Центральна Америка.**
64. Фізико–географічна характеристика Лаврентійської височини Північної Америки.
65. Фізико–географічна характеристика Центральних рівнин Північної Америки.
66. Фізико-географічна характеристика Великих рівнин Північної Америки.
67. Фізико – географічна характеристика Аппалачської гірської країни.